

PRZYKRYĆ (107) *vb pf*

inf przykryć (16). ◇ *fut 1 sg* przykryję (1). ◇ *2 sg* przykryjesz (1). ◇ *3 sg* przykryje (6). ◇ *3 pl* przykryją (5). ◇ *praet 1 sg m* przykryłem (1). ◇ *2 sg m* przykryłeś, -ś przykrył (3). ◇ *3 sg m* przykrył (14). *f* przykryła (13). *n* przykryło (1). ◇ *2 pl m pers* -ście przykryli (1). ◇ *3 pl m pers* przykryli (3). *subst* przykryły (2). ◇ *imp 2 sg* przykryj (6). ◇ *3 sg* niech przykryje (1). ◇ *1 pl* przykryjmy (1). ◇ *2 pl* przykryjcie (6). ◇ *3 pl* niech przykryją (1). ◇ *con 1 sg m* bych przykrył (1). ◇ *2 sg m* byś przykrył (1). ◇ *3 sg m* przykryłby, by przykrył (4). *f* by przykryła (2). ◇ *3 pl subst* by przykryły (2). ◇ *impers praet* przykryto (3). ◇ *con* by przykryto (1). ◇ *part praet act* przykrywszy (11).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII w.

1. Okryć, nakryć, pokryć; *operire, Vulg, PolAnt; cooperire, opertare Vulg; tegere PolAnt; contegere, sternere Mącz* [w tym: kogo (28), co (60)] (99) :

A. Położyć na czymś warstwę czegoś, osłonić czymś położonym na wierzchu (72) : *Sternere item significat, Słác/ rołpostrzeć/ przikrić. Mącz 414c.*

Zwrot: »rękami przykryć« = objąć, przytulić rękami (1): powthore przifchethfchi wnoczi łpywa traffil ano zona jego gołpodiny yfchcze y chczał byczem vnyeifze na lonye oną zatraczicz, alie zoną rekamy yą przikrila boyącz fzią bi gołpodarzs nyenadífethl *LibMal 1543/76v.*

Przen [czym] (1) : ktory [Pan] niebo ípráwił [...]. Ogniem wiátr przykrył/ dżierzą ziemię wody/ Roznym náturom kázał vżyć zgody *SzarzRyt B4.*

a. *Przykryć tkaniną* [w tym: czym (10)] (13) : Bo niech Srokę kto władzi w klatkę pozłóciłtą/ Przykryie ią kitayką álbo kámchą czyłtą/ By też y wftáwicźnie Figi tám iadálá/ Przedłię niech czyni co chce wźdy będzye śmierdzyálá. *RejWiz 46v, 54v; Leop Ex 25/20; BibRadz 2.Reg 20/12; [zanim wybiorą papieża]* Napierwey Kápitulny łługá będzie dzwonił ná trzy godziny w onym zámknieniu ná mřzą do káplice/ po mřzy połtháwią przed Ołtarzem łtoł kthory przykryią łuknem/ ná łthole będzie kielich y dzwonek łrebrny *BielKron 234v; Potym trunę łpráwiwřzy ciáło w nię włóžono/ Y tákże zálmoliwřzy ná máry wftáwiono. Z wirzchu zálę przykryto Axámitem máry/ Ná ktorych miał do grobu niefion być pan łtáry. HistLan E4v, E4v; BudBib Num 4/11.*

Zwroty: »przykryć płaszczem« [szyk zmienny] (2): Bych Biłkupá ábo zakonniká/ czyniącego łprołny vczynek oczýmá łwemá widziáł: łam bych go łwym płázcźem przykrył/ áby nikt báczyć iego grzechu niemogł *SkarŻyw 107, 560.*

»przykryć przykryciem« (1): Tákże ná Ołtarzu złótem rozpołtrzywřzy oponę hiácyntową przykryią go przykryciem [*operient illud in operimento*] z łkor borłukowych/ á zálóžą do niego drażki iego. *BibRadz Num 4/11.*

Przen (1) :

W porównaniu (1): Tyś [Boże] ią [ziemię] przykrył iáko płázcźem morłkich wod głębokością/ Włzędý wody nád gorámi y nád ich wyłokością *LubPs X5v.*

a. *Otulić leżące w łóžku (1) :* day [miksturę] łłucźonemu wypić/ á potym go przykrić aby łie z poł godziny pocił *FalZioł V 92v.*

[*przykryć* czym: Téy wody wziąć sześć łótów/ á dáć ráno pić ciepło/ także wieczór ná noc: á wypiwłzy przykryć pierzynką álbo kołdrámi [...]/ áby fie dobrze pocił *UrzędowHerb* 349a (*Linde* błędnie: *przykryć się*).]

b. *Włożyć na siebie lub kogoś jakąś część ubrania lub coś, co je zastępuje* [w tym: *czym* (10)] (13) : Iedno łpołu głowy zchylmy A kapiczka je przikrymy *RejKup* V; Rękáwice tak telz tzáruiecie mówiąc. Aby wólkiemu łudze twoich poświęconych Biskupow/ ktorzyby ręce łwoie chćieli przykryć łpokorą/ ratzyłes im dáć/ tak ferdecną/ iáko telz y vtzynkową tzyłtość łtwoiego miłofierdzia. *KrowObr* 129, 135v; *Leop 2.Reg* 15/30; A thák ludzie iáko y bydło/ niech przykryią wormi/ á niech głośno krzyczą ku Pánu *BibRadz Ion* 3/8.

Zwrot: »przykryć nagość [czyją]« [szyk zmienny] (2): *GliczKsiąż* E8; Tedy Sem y Iáphet wzięli odzienie/ á położywłzy ie ná obu rámionách łwych/ łzli ná wólpał/ á przikryli nágość [*operuerunt turpitudinem*] oycá łwoiego/ á oblicza ich odwrocone były/ tak iż oycá łwego łromoty niewidzieli. *BibRadz Gen* 9/23.

»przykryć odzieniem« = *operire vestimento PolAnt* [szyk zmienny] (3): *BibRadz Ez* 18/7, 18/16; chlebá łwego głodnemu wżyczy/ á nágiego przykryie odzieniem. *BudBib Ez* 18/7.

Szereg: »przykryć a odziać« (1): [*Bóg Adamowi i Ewie*] nye łpráwił bárwy żadney kólztowney álbo odzyenya drogyego/ ále yedno nágość ich przykrył á odzyał łkorkámi. *GliczKsiąż* E8.

Przen (3) : [*sumienie*] podułzcza cie bys tho czynił czymby mógł przykryć ciáło y dułżę twą w ładny dzień *HistRzym* 69v.

Zwrot: »przykryć nagość« (2): Tyś [*Boże*] fundáment záłożył nieobefzłéy ziemi/ Y przykryłes iéy nágość žioły rozlicznemi. *KochPieś* 72 [*idem*] *ArtKanc* P14.

c. *Nakryć stół, przygotować miejsce do posiłku* (9) : Sternere triclinium, Przikrić/ przirządzić co potrzebá do łiedzenia zá łtół. *Mącz* 464c.

przykryć komu gdzie (1): Krol [...] prófił do łiebie przez pošty Semowitá kfiáżęciá Polłkiego/ Borzywoiá Moráwłkiego kthory iefzće był pogáninem/ Boiáriná Rułkiego/ inne łnich ładzał zá łthoł wedle ich dołtoieniłtwá/ ále Borzywoiowi ná ziemi ofobno kazał przykryć y iéść dáwáć. *BielKron* 322.

przykryć czym (2): Oni vczynili tak łzli zá koniem/ ktory ie przywiodł na iedno pole do wsi Sthádzie áno chłop orze/ á zorawłzy przewrocił pług przykrył ręcznikami á iadł ná nim co miał z łwoim pogániáczem á wody fie nápijál *BielKron* 319, 313v.

Zwrot: »przykryć stół« = *adornare a. apponere mensam Mącz; ornare mensam PolAnt* [szyk zmienny] (5): Xánt rołkazał łtół przypráwić/ Iáko ku iadłu czyście przykryć *BierEz* D4v, C2; *Adornare mensam, Przikrić łtół y nágotowác co potrzebá. Mącz* [269]c, 310a; *BudBib Eccli* 29/30[33].

d. *Utworzyć na czymś naturalną warstwę; w przen* [czym] (1) : Skoro záś polá łniegiem/ á głębokie brody Mroźna Zimá przykryłá ćierpliwémi lody/ Ne [!] dłuęość łye ná mieylcu z towarzysłtwem báwił/ Bo cie do Filándijéy Pan znouy wypráwił. *KochPam* 83.

e. *Położyć dach* (5) : Łiepiey łiedzieć w káćie kthorego nieprzykryto [*Melius est sedere in angulo domatis*]; niźli z niewiáłthą zwádliwą/ y w domu łpołeczny. *Leop Prov* 21/9; *BielKron* 25; Kędy fie tráfi iżby pułtki zołtály/ tego łtrzedz áby nie gniły/ áni opalone były: bo łácwiey ofádzic/ álbo przykryć/ álbo rozebráć/ niź znouy łiedlic. *GostGosp* 26.

przykryć czym (2): HOnoryus rodem s Kámpániey był Papieżem dwánaście lat/ then w Rzymie kościół Piotra s. przykrył blachami miedzyánemi *BielKron* 166; *SkarKazSej* 705a.

f. *Zamknąć, zasłonić od góry* [w tym: *czym* (8)] (14) : Wziąć iabłek [...] / wiśni / warzyć tho w wodzie z ięczmieniem / pothym tę wodę odczedzić á nakłać wnię kwiecia thego ziela [tj. *końskiego kopyta*] / á przykrywłszy dobrze iżby para niewychodziła á dać tak ośtydnąć *FalZioł* I 154b, II 1d, 16c; [*Marchołt*] poštáwiwłszy gárniec zmlekyem na ziemię zyadł plácek á onim krowincem gárniec przykrił. *March*² Dv, Dv; A nie ieltci zaden ktoryby záпалиwłszy fwiecę przykrył iá naczyniem ábo kładł pod łoże *BibRadz Luc* 8/16; *BielKron* 450; *SienLek* 127; y przykazał on Sthároftá áby w tym przekopie doły czyniono / á przykryto ie liściami áby w nie zwierzęthá wpádały á były imowane. *HistRzym* 66v; day przed tym vkopác kilka lochow w ziemi szeroko iáko piwnice ieden od drugiego opodal / przykryze ie drzewem poprzek y podłuż y przyśypác ie ziemią / darny przyłożyć z wierzchu iżby ich nie znác *BielSpr* 64v.

Zwrot: »przykryć pokrywką« (4): náwarz w wodzie kopru rumnu / bżowego kwiecia / y nostrzku pod miarą / á on gárniec przykrywłszy pokrywką z dziurką pułczay w vcho przez dziurkę páre *SienLek* 71v; Skothowy gnoy Máioy wfułz / á w gárniec ná ogień włoż / przykry pokrywką dziurawą / á on dym w gárdło pułczay / komu sye płućá pfuią álbo gniją. *SienLek* 93v, 76, 82v.

g. *Zasłonić, zakryć* [w tym: *czym* (4)] (5) : gdzieby mieyfce błotne było / przykryią ie deskami *BielKron* 259v, 96; *GórnDworz* S5v; Ledá lámicá [*zurawia*] kilku ná woźie przyśiádłá / A onych z wierzchu fkubłá / y pod gárdłá iádłá. Iák muchá Mirmecidy subtelnego zgołá / Co fkrzydły woz przykryłá / á łódź zásię płzczołá. *KmitaSpit* C2.

Przen (1) : [*Bóg do Mojżesza*:] oto mieyfce / będyelz ftał ná opoce / á gdy poydzie chwałá moiá / położę cię w rospádlinie fkały / y przykryię práwicą moią / áz minę y rękę odłożę / tedy vyrzyfz tył moy / ále obliczności moich nikt nie ogláda. *BielKron* 35.

h. *Obłożyć, powlec* (2) : Ták że théz kiedy kędy co zgnije w czas oprawić : ábowiém nie rzkaç drzewiáné / ále mury kiedy ich nie przykryie / wniwécz sye obracáią. *Strum* Q4.

przykryć czym (1): [*Salomon*] Przykrył też Dom kámieniem drogiem ná fchwał *BibRadz 2.Par* 3/6.

i. *Przysypać, zasypać* (4) : A Pan wołá / biedá wam / ktorzyfcie przykryli / Groby ludzi vmárłych / cofcie ie pobili. *RejZwierz* 106.

przykryć czym (1): Contegere tumulo, Kupą ziemię przykrić. *Mącz* 442b.

a. *Pogrzebać* (2) : [*zmarłe ciało*] Które iż z ziemié poźło / tám sye záś zořtałó / Lecz ducha przykryć trudno to kámienié miáło: Bo ten w niebie wyfokim odpoczywa fobie / Ciáło fwé zořtáwiwłszy w tym z mármóru grobie. *PudłFr* 27.

przykryć czym (1): ZAłořna żoná / z którą cię śmierć rozłáczyłá / Tym twoie zmárłé ciáło kámieniem przykryłá. *PudłFr* 27.

j. *Złowić (jak) siecią* [w tym: *czym* (2)] (3) : kthory [*koń*] w wozie ciągnąc kuropatw záwietrzył / á on [...] wyliadł / y pięćdziesiat ich kobiercem przykrył. *GórnDworz* P6v; ázáfz nie rořkofs s chárty fie przeieździć / ná cietrzewká fieć zářtáwić / kuropátwiczkę rozliádem przykryć / á przeieździwłszy fie / á obłowiłszy fie do domu przyiechác *RejZwierz* 111.

Przen (1) : miály ták wielką moc one w liście słowá/ [...] iż też y oná trzecia [*białagłowa*]/ w też lić wpádła: [...] będąc trożkę przyłakómłzym/ połknęła on ogień/ który był ná kogo inego nágotowány: Krotko powiedáiąc/ rozślawiło sie to/ y wiele białyhgłow/ okrom thych/ on powłok przykrył *GórnDworz* M8v.

B. *Być tym, co przykrywa, znaleźć się na czymś warstwą, utworzyć pokrywę, zasłonę* (27) :

Przen (5) : [...] pokázuiąc mu [*dworzanin królowi*] ná oko/ iáko wiele śłodkości przykryła tá máła gorzkość/ kthorey człowiek musi trożkę vczuć/ kiedy sie namięthnołciam przeciwi *GórnDworz* Ee7.

a) *Stać się czyimś udziałem* (4) : Caput circuitus eorum: Labor labiorum ipsorum operiet eos. Thać pycha była przyczyną oblężenia ich/ a grzech vft ich przykryie ie. *WróbŻolt* 139/10, 117; W ludzkich fráfunkach nie są położeni/ Ani z drugimi bywáią dręczeni. Przetóz ie pychą zewsząd otoczyła/ Fáłz/ okrucieństwo/ niezbożność przykryła. *KochPs* 107; Pożyteczna mi to iest rzecz/ iż zelżywość przykryła oblicze moje/ ábym ciebie więcey ku poćieszeniu śzukał niżli ludzi. *LatHar* 592.

a. *Zasłonić, zakryć* (15) : *OpecŻyw* 136v; Operuit montes vmbra eius: et arbušta eius cedros dei. Cień ludu tego przikryła gori [...]. A rozmnożenie iego przykryło Cedri boże. *WróbŻolt* 79/11; A rzekną goram/ Przykrycie nas/ á págorkom/ Padńicie ná nas. *Leop Os* 10/8; Vczynicie też zwirzchu ná Arce modlitebnicę/ to iest/ tablicę złotą/ ná śzerz y ná dłuż iáko y łkrzynią áby ią przykryła *BielKron* 33, 41; *RejPos* 6, 6v, 277; [*Opis ubioru dowódcy roty Pigmejów:*] A máłpá się v śzyie iego powieśiła/ Szyłzak zaś wielkoocza słowá mu przykryła. *KmitaSpit* B2, C5v.

przykryć przed czym (1): á mocarze tego światá nic sobie ná on czás nie pomogą mocámi śwemi/ ále sie będą thulác á vciekác/ wołáiąc/ áby ie gory przykryły przed frogolcią gniewu Páńłkiego. *RejPos* 6.

Szeregi: »przykryć a poźrzeć« (1): Iż nád tymi to niewiernymi śyny wálzemi przydzie taki dzień/ iż będą wołác á krzyčec prosząc gor á zyemie aby ie przykryła á požarła *RejPos* 106.

»przywalić, przykryć« = *cadere, operire Vulg* (2): *WujNT Luc* 23/30; Tedy źli oni z rośpáczy wielkiej krzykną: Gory przywalcie nas/ págorki przykrycie nas; ále im to nie pomoże. *SkarKaz* 7a.

b. *Przysypać, zasypać* (3) : Pátrzay teraz ná láły/ Iáko prze zimné czáły Wśzyftkę śwá kraś drzewá vtraćiły/ A śniegi polá wyśoko przykryły. *KochPieś* 41.

a. *Pogrzebać* (2) :

Fraza: »mogila przykryje« (2): *KochOdpr* D2; BY wedla cnót/ y godności Grzebiono vmártych kósci/ Przyśłoby dziś leżec tobie W złotym/ Podłodowłki/ grobie. Teraz cię lichá mogiła Znácznego mężá przykryła *KochFr* 121.

c. *Zalać, zatopić* (1) : Czyli podnieśieś [!] we mgle głófu twe⁸⁰/ á náwałność wod przykryie cie? *Leop Iob* 38/34.

d. *Spowić, ogarnąć; przen* (2) : Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis: et cooperuit nos vmbra mortis. Abowiemes nas vkorzył na tym miełtczu vdręczenia á przykrył nas cień śmierci. *WróbŻolt* 43/20; Nieftetyfz/ iák wielkie was ciemności przykryły/ A głęboko was z wálzą wiará zánorzyły Ktora dáłeko [!] różna iest od Oycow świętych Onych co się trzymáli náuk z piłmá wziętych *GrzegRóżn* N4.

e. *Znaleźć się na czymś w wielkiej ilości (1)* : [[*Eneas*] zátym z polzew miecz wyrwawłzy chętnie/ Liny zádzierzáiac okręty odetnie. Tóž wśyłcy chćiwie czynią [...]. Przykryły morzé nawy [*latet sub classibus aequor* IV 582]/ á oni wiołłami Opieráiac łie ciągną mierzáiac wodámi. *VergKoch* 112.]

Zwrot: »przykryć ziemię« (1): A wftępując iáko burza przyjdiesz á iáko chmurá/ ábyś przykrył ziemię [*operias terram*]/ thy y wśyłtkie załthępy twoie/ y ludzie mnodzy łtobą. *Leop Ez* 38/9.

2. *Uczynić, żeby było niewidoczne, ukryć, schować; cooperire* *HistAl* [*kogo, co*] (6) : ona tedy niewiálthá przykrywłzy ono dziecie niołłá ie potáiemnie do Alexandrá *HistAl* M8; Vpiekli łobie Gálkę/ y w piec iá wftáwili/ A kołacz s kiełbálami ná piecu przykryli. *RejFig Ee2v*.

przykryć czym (2): *BielKron* 46v; Oná [*niewiasta*] to chcąc czynić/ á bojąc łię pogánłtwá/ táiemnie ná woz ciáło [*św. Floriana*] włóżywłzy: chrołtem ie przykryłá *SkarŻyw* 403.

Szereg: »skryć i przykryć« (1): Złęklá łie niewiálftá/ łkryłá ony łzpiegierze y przykryłá pádzierzym łniánym *BielKron* 46v.

Przen (2) : Iáko Pan Bog mowi do koždego tżłowieká vkázuiąc mu nietzyłthóć iego: [...] Przykryłem łromotę twoię/ y przyłiągłem tobie/ y vtzynyłem łlub łtobą *KrowObr* 143.

Zwrot: »wilczá sierść wełną przykryć« (1): Tákieżći w Božey Owczárni/ Są wilcy łzárzy y czarni: Wilczá sierść wełną przykryli/ Aby ták rychley zdrádzili. *BierEz* R4.

3. *Nie dopuścić, żeby się ktoś o czymś dowiedział, zataić, zamaskować* [*co*] (2) : [*Lew, chcąc się poprawić, przestał jeść mięso. Jednak*] Nie mogł w tym zakonie zetrwáć/ Iáł łie z nowu źwierząt łiepáć. Ale ižby łwá złoć przykrył/ Tákí obyczáy wymyłłi: Do łwey iámy źwierząt wzywał/ A koždego zwálzczá pytał: Z mego gárlá coć łie widzi/ Iełli pachnie álbo łmierdzi [...]. Więc ći ktorzy prółci byli/ Práwą mu prawdę mowili [...]. On łie oto bárzo gniewáł/ Vbogie źwierzę rozerwał *BierEz* R3.

przykryć czym (1): Abowiem tám w kołłiełech wálzycy niemáłz/ áni łłowá Božego prawdziwego/ y nienárułzonego/ áni zupełnych y niepomázanych łwiátołci [...]/ áni prawdziwey wiáry/ ále iest obłudá y zdrádá Antykryłftá Rzymłkiego/ ktory tey obłudy y zdrády łwoiey/ niemogł inłzą okráłá y ochędołtwem przykryć/ iedno obrázy drewniánymi/ [...] Perłámi/ Adámáłłki/ Złotogłowy *KrowObr* 115v.

Synonimy: **1.A.b.** *oblec, odziać, ogarnąć, przyoblec, przyodziać, ubrać; f.* *zamknąć; g.* *przysłonić, zasłonić; h.* *obłóżyć, powlec; i.* *przysypać, zasypać; a.* *pochować, pogrzebać, pogrześć, włożyć; j.* *złowić; B.a.* *zasłonić; b.* *przysypać, zasypać; a.* *pogrzebać, pogrześć; c.* *zalać, zatopić; d.* *ogarnąć; 2.* *schować; 3.* *przemilczeć, przyfarbować, zafarbować, zamilczeć, zataić, zatynkować.*

Formacje współrdzenne cf **KRYĆ**.

Cf **1. PRZYKRYCIE, PRZYKRYŁY, PRZYKRYTY**